

Poznańska Z., Spiss L. 1985 *Preliminary observations on the flowering and seed production of the thistle *Carlina onopordifolia* Besser*. Acta Soc. Botan Polon. v. 54, nr 1, s. 41—51.

Poznańska Z., a (w druku). *Succession of xerothermal swards and the dynamics of population and problem of active ecological protection of *Carlina onopordifolia* Besser*. Ochrona Przyrody. R. 48.

Poznańska Z., b (w druku). *Germination of seeds of the thistle *Carlina onopordifolia* Besser under varied laboratory conditions*. Fragmenta Flor. et Geobot.

Poznańska Z., c (w druku). *Siedliskowe modyfikacje kiełkowania nasion i przeżywania siewek dziewięcisu popłocholistnego *Carlina onopordifolia**. Fragmenta Flor. et Geobot.

Nowe stanowiska kwitnącego bluszczu *Hedera helix* w Polsce Środkowej

Ogólne rozmieszczenie owocującego bluszczu *Hedera helix* w środkowej Polsce zostało opracowane przez Olaczkę (1979). Autor uwzględnił wszystkie stanowiska stwierdzone w tej części kraju do roku 1979.

Bluszcz został objęty ochroną gatunkową na podstawie rozporządzenia Ministra Oświaty z dnia 9 sierpnia 1946 r. Rozporządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 28 lutego 1957 roku uznawało za chronione tylko okazy kwitnące, należące we florze Polski do rzadkości. W roku 1983 objęto ponownie ochroną wszystkie okazy bluszczu (Dz. U. Nr 27 poz. 134 z dnia 30 kwietnia 1983 r.).

W trakcie badań geobotanicznych prowadzonych w latach 1979—1984 w lasach środkowej Polski stwierdziłam 6 nowych stanowisk z kwitającymi okazami bluszczu oraz 3 z okazami płonnymi, których rozmiary pozwalają przypuszczać, że pojawiają się tu w najbliższej przyszłości pędy kwitnące.

Położenie nowych stanowisk w pobliżu granicy zasięgu kwitnącego bluszczu (Olaczka 1979), a w jednym przypadku daleko poza tą granicą, jest faktem zasługującym na uwagę.

Najobfitsze stanowisko znajduje się w uroczysku Sadulaki koło Szczercowa. Owocujące bluszcze dorastają tu do wysokości 20 m na 10 drzewach (tabela 1). Na 8 innych drzewach wspinają się do wysokości 4—15 m bluszcze jeszcze nie owocujące. W drzewostanie występującym w zespole grądu typowego, dominuje dąb bezszypułkowy *Quercus sessilis*, będący główną podporą dla pędów bluszczu. Rzadziej wspi-

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk kwitnącego bluszczu w Polsce Środkowej: I — stanowiska podane przez Olaczka (1979), II — stanowiska nowe. Liczba okazów: a — 1, b — 2 — 9, c — 10 i więcej, d — bluszcz jeszcze nie kwitnący, e — lasy. — Distribution of the localities of the flowering ivy in central Poland: I — localities reported by Olaczek (1979); II — new localities. Number of specimens: a — 1, b — 2—9, c — 10 and more, d — ivy not yet in blossom, e — forests.

na się on na osikę *Populus tremula*, rosnącą tu w domieszce. Bluszcz występuje również w północnej części tego uroczyska w grądzie z udziałem jodły, obserwowano kilka okazów płonnych wspinających się do wysokości 2—4 m w oddziałach 169 i 176.

Drugie pod względem wielkości stanowisko zlokalizowane jest w uroczysku Słostowice koło Gomunic. Kwitnące bluszcze wspinają się na 5 brzożach do wysokości 20 m. Brzoza brodawkowata *Betula verrucosa* jest głównym składnikiem prześwietlonego drzewostanu fitocenozy wilgotnego grądu. W domieszce rośnie świerk *Picea excelsa*.

W uroczysku Borszewice koło Zduńskiej Woli kwitnący bluszcz stwierdzono na dwóch okazach 70-letniej olszy czarnej, w wilgotnym grądzie z udziałem jodły.

W niewielkiej odległości od północnej granicy zasięgu jodły znajduje się uroczysko Jabłecznik (k. Sieradza) i obejmujący część lasu rezerwat leśny Jabłecznik (Sowa, Olaczek 1980). Rezerwat chroni las jodłowy pochodzenia naturalnego z udziałem dębu szypułkowego, świerka, graba i sosny. Kwitnący bluszcz stwierdzono w sąsiedztwie ciek, w grądzie wilgotnym, na jednym okazie olszy czarnej.

Imponujące rozmiary osiągnęły bluszcze rosnące na stanowisku Łódź—Ruda, na południowych krańcach miasta. Informację o stanowisku kwitnącego bluszczu w zalesionej części dzielnicy Łódź—Ruda przekazał mi prof. R. Olaczek, za co składam mu w tym miejscu serdeczne podziękowanie. Kwitnące okazy tego gatunku występują tu na jednym z licznych, okazałych dębów szypułkowych *Quercus robur* rosnących w zbiorowisku wilgotnego grądu. Stanowisko zlokalizowane jest na północnym skraju lasu.

Do nasady pnia starego, około 200-letniego dębu przylega 5 okazałych pędów bluszczu o średnicy (na wysokości 1 m) 6—8 cm. W miarę wzrostu wysokości główne pędy rozgałęziają się obficie tworząc sieć cięszych pędów oplatających gęsto pień dębu od strony północnej. Bogato rozgałęzione pędy bluszczu tworzą wśród konarów drzewa zwarte zielony gąszcz. Zaobserwowano liczne kwiatostany.

Najbardziej interesujące jest stanowisko w uroczysku Puszcza Marjańska. Jest ono znacznie oddalone w kierunku północno-wschodnim od północnej granicy zasięgu jodły (ryc. 1). Kwitnący bluszcz wspina się na 70-letnią sosnę do wysokości 8 m.

Korelacja stanowisk owocującego bluszczu w środkowej Polsce z rozmieszczeniem jodły na tym obszarze, stwierdzona przez Olaczka (1979), znajduje potwierdzenie również w przypadku nowych stanowisk. W czterech kompleksach leśnych, gdzie występuje kwitnący bluszcz, rośnie również jodła. Wyjątkiem jest stanowisko w Puszczy Marjańskiej.

Warunki siedliskowe, w jakich stwierdzono nowe stanowiska, po-

Tabela 1. Nowe stanowiska kwitnącego bluszczu w Polsce Środkowej.
 Objasnienie: T—Ct — *Tilio-Carpinetum typicum*, T—Cs — *Tilio-Carpi*

L.p.	Miejscowość Województwo	Nadleśnictwo nr oddziału	Gatunek drzew podporowych	Wiek drzew
1	Kluki k. Szczercowa piotrkowskie	Bełchatów, 184 a	<i>Quercus sessilis</i>	65
			<i>Populus tremula</i>	65
			<i>Quercus sessilis</i>	65
			<i>Populus tremula</i>	65
2	Gomunice piotrkowskie	Bełchatów, 243 c	<i>Betula verrucosa</i>	75
			<i>Betula verrucosa</i>	75
			<i>Populus tremula</i>	
3	Jabcznik sieradzkie	Sieradz, 236 h	<i>Alnus glutinosa</i>	50
4	Borszewice sieradzkie	Szadek, 120 i	<i>Alnus glutinosa</i>	70
			<i>Alnus glutinosa</i>	„
5	Puszcza Mariań- ska skierniewickie	Skierniewice 144 f	<i>Pinus silvestris</i>	70
6	Łódź—Ruda, między ul. Po- pioły a Letni- ską	—	<i>Quercus robur</i>	± 200
7	Stróża piotrkowskie	Bełchatów, 23a, 24a	<i>Alnus glutinosa</i>	60
			<i>Alnus glutinosa</i>	60
8	Sulmierzyce piotrkowskie	Bełchatów, 33 b	<i>Picea excelsa</i>	70
9	Łękińsko piotrkowskie	Bełchatów, 182 f	<i>Alnus glutinosa</i>	90

twierdząc również uwagi Olaczka (1979) dotyczące ekologii tego gatunku. Najodpowiedniejsze i najczęściej obserwowane siedlisko dla bluszczu stanowi grąd, w podzespole wilgotnym i typowym, oraz pograniczne grądy i łągi. W większości przypadków bluszcz występuje w płatach fitocenoz o drzewostanach zniekształconych zarówno pod względem struktury jak i składu gatunkowego. Są to grądy z udziałem brzozy, sosny, olszy i osiki.

(opracowano według tabeli w pracy Olaczka (1979), nieco zmieniono).
netum stachyetosum silvaticae

Liczba okazów		Wysokość bluszczu w m	Rok obserwacji	Typ fitocenozy
owocują- cych	nieowocu- jących			
9		15—20	1979	T—Ct.
1		20	„	„
	8	5—15	„	„
	1	5	„	„
5		17—20	1982	T—Cs.
	3	3—5	„	„
	1	4	„	„
1		17	1983	T—Cs.
2		12—15	1983	T—Cs.
	3	4—8	„	„
1		8	1984	T—Ct.
1	—	23	1986	T—Cs.
	2	7—9	1981	T—Cs.
	3	3—5	„	„
	2	7—10	1981	T—Ct.
	1	10	1984	T—Ct.

Janina Jakubowska - Gabara

PISMIENICTWO

Browicz K., Gostyńska-Jakuszevska M. 1969 *Hedera helix* L. *Bluszcz pospolity*. W pracy pt.: „Atlas rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce”. Z. 8. Poznań.

Olaczek R. 1979 *Owocujący bluszcz pospolity Hedera helix w Polsce Środkowej*. *Chrońmy przyr. ojcz.*, z. 5: 5—17.

Sowa R., Olaczek R. 1980 *Stan środowiska przyrodniczego i jego ochrona*. W pracy zbiorowej pod red. W. Piotrowskiego: „Województwo sieradzkie. Zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywę rozwoju”. Łódź—Sieradz, str. 71—81.